

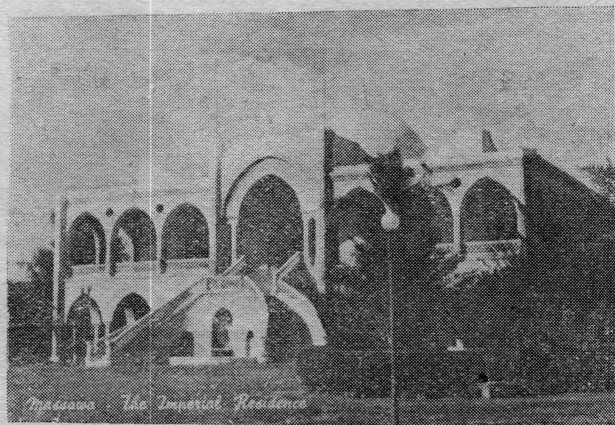
Massawa na Crvenom moru

Dinko Morović, Split

Egzotika je još uvijek privlačna, premda su danas putovanja u egzotičke krajeve posve izmjenjena i sav čar onih možebitnih iznenađenja, doživljaja i uzbuđenja u ovom našem modernom vremenu brzih prevoznih sredstava sasvim je nestao.

Rasplinuli su se snovi malih gimnazijalaca, koji u svojim klupama (gotovo u svim školama našeg evropskog kontinenta) sanjaju o dalekim afričkim zemljama, kao o priči. Moderni saobraćaj skratio je putovanja, tehnika i civilizacija, sasvim su potisnule u pozadinu sve one snove, koji su se godinama kupili u nama. Kroz deset sati putovanja, našao sam se na »rnom« kontinentu, u jednoj sasvim drugoj klimi, pa ipak, uzbuđenje nije bilo gotovo nikakovo. Sve je bilo jednostavno i normalno, da sam naprosto žalio što nije drugačije, uzbudljivije pa čak i opasnije! I kada bih sebi iskreno, intimno, priznao, kojeg časa sam zapravo osjetio Afriku, onda ne bi kolebao u biranju tog časa: bio je dolazak u Massawu, luku na Crvenom moru.

Vrući lipanjski dan oko podneva, živa negdje oko 38° C u sjeni, jedna pusta luka bez parobroda (a ništa nema tužnijeg od puste luke), nekoliko arapskih lađica, t. zv. sambuka, kojima se love bisernice u koraljnim dubinama Crvenog mora; vreva dječaka u luci pri dolasku motornog vlaka natezanje oko nošenja kovčega i sparna, stereotipna hotelska soba sa ventilatorima i pogledom na more.

Carska palača u Massawi

Vrućina nepodnošljiva, tropska, dan sparan, težak, a pun upitnika: hoćemo li izdržati vrućinu ovako neaklimatizirani, što će biti, možemo li uhvatiti sunčanicu (jedan grčki mornar pao je u ulici pri izlasku s broda na kopno: sunčanica). Eto, ovo je bio zapravo moj prvi stvarni doživljaj Afrike!

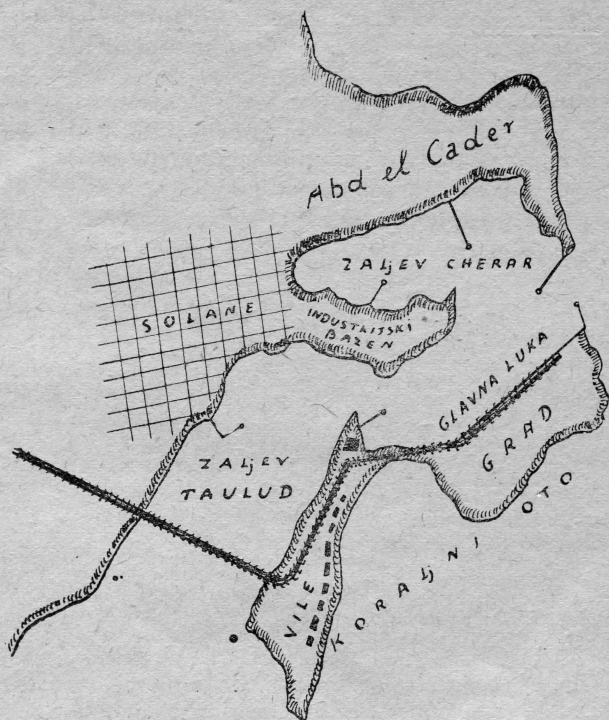
Massawa! U talijanskom vodiču štampanom za vrijeme Mussolinijevog »carstva« mnoštvo podataka: najveća trgovačka, ratna i ribarska luka Ilijanske Istočne Afrike.

Ovo je najljepša luka Crvenog mora. Grad je sagrađen na koraljnim otocima, a spominje ga još Strabon i Ptolomej kao Sabat, grad kraljice od Sabe (isto je tako i Assab njen grad). Ruševine jednog starog grada u blizini današnjeg Massawa i danas postoje. Dugom digom spojen je sa kopnom. Nekoliko puta je u svojoj povijesti mijenjao gospodare, pa je bio u rukama Turaka i Egipćana, a 1885. ušle su u luku talijanske ratne lađe »Vespucci« i »Gottardo«. Proglašen je glavnim gradom kolonije Eritreje, ali radi klimatskih razloga, prijestolnica se premješta u obližnju, a klimom ugodnu, Asmaru. Potres je 1921. godine, gotovo uništio Massawu!

Najveći promet doživio je grad Massawa za vrijeme talijanske okupacije Etiopije. Godine 1936. u sedmom mjesecu stiglo je u Massawu 554 trgovačke i ratne lađe, prenoseći 270.000 ljudi, 70.000 mazaka, 12.000 automobila i 716.000 t. materijala. Čitava falanga tog imperijalističkog pohoda propala je 1941. Sada se više etiopska zastava na svim državnim zgradama.

U veče, kada zatiraju električna svjetla Massawa dobiva simpatični izgled gradova na moru. Titraju odrazi svjetla u luci, zveckaju čaše u mnogobrojnim barovima, a zvuci plesne glazbe sa terase hotela stapaju se sa glasovima prolaznika.

Noć obvija plaštem znatizelje ulice arapske četvrti u kojoj život ključa sasvim drugim nači-

Skica Massawe

nom. Tako je to kod svih gradova, svaki ima svoju specifičnost i kada naša kasnija sjećanja sa putovanja opisujemo ili pričamo, uvijek se vraćamo na detalje koji su duboko, intimno u nama, ma da su katkada i nevažni (u Genevi je transatlantik Andrea Doria bio osvjetljen hiljadama svjetala, kao neki plivajući grad, u Napulju su jedne noći tulile sirene brodova, kao da je požar!). Tako i Massawa: nezaboravna noć sa mjesecinom obasjana, silhuete visokih paoma, aleje paoma i carska palača obasjana mjesecinom, žene na ulicama u arapskoj četvrti uz miris tamjana i crne kafe, svjetionici na ulazu u luku, mlazovi svijetla po duguljastoj dži, koja spaja grad s kopnom . . .

Jedne večeri šetamo obalom, razgovaramo. Jedan teretnjak se uvukao u luku. Štropolit dizalica. Vika lučkih radnika. Hrpe sanduka, vreća, omota. Zvižduk manevarske lokomotive.

Tako razgovarajući, prekine nas glas:

— Hrvatski govorite?

Evo, nadosmo i u Massawi našeg čovjeka iz Opatije. Već dvadeset godina živi u ovom paklu. On nam priča o svom životu, doznajemo da još imade naših sunarodnjaka iz Slovenije (Gorice). Svi su oni bili pod talijanskom okupacijom, pa su u traženju posla svršili u ovim krajevima. Aklimatizirali su se nekako.

* * *

Teško je opisati jedan grad, a da to ne bude i kao neka školska zadaća: imade stvari koje moramo spomenuti, da bi dobili neku sliku tog grada: tako velike solane na kojima su naslagana brda soli, tvornice ribljeg brašna, pred kojima leže umorne deve, arapsku džamiju, koja na večer obasjana mjesecinom, također daje prijatnu sliku ovom gradu, lučku kapetaniju, banku i t. d. Građevine su u arapskom stilu, pa su slične onima u Assabu i Mogadisciu.

U kućama, uredima i dućanima stalno, danju i noću zuje ventilatori i tako ublažuju vrućinu.

Neke naročito velike industrije, osim solana, u ovom gradu nema. Arapi, Talijani i Grci drže

Džamija u Massawi

trgovinu, a ribarstvom se bave Jemeniti iz susjedne Arabije.

Domaće stanovništvo još nije uzelo upravu u svoje ruke, ma da se opaža, kako obnovljena etiopska država, koja je 1950. priključila sebi Eritreju, pa tako i luku Massawu, polako uvlači svoje ljude u upravu i administraciju. Taj proces je započeo i vjerojatno će uspjeti. Sve više i više Talijani napuštaju ovaj grad, koji je dugi niz godina bio njihova kolonija. Svaki putnički parobrod, koji na svom povratku iz Indije ili Australije dotakne Massawu, odnosi sa sobom desetak, a katkada i stotine talijanskih obitelji.